

betrokken (114) — welke conclusie zou hieruit te trekken zijn over de 'gesloten wereld' die een immuniteit heette te zijn? Verviel de noodzaak bijeen te blijven door grotere veiligheid in de groeiende stad? Of werden de kapittelheren gaandeweg minder monnik en meer notabele, zodat zij zich meer naar de stad toe keerden?

Deel III beschrijft het technisch onderzoek naar het gebouw van de proosdij, deel IV heeft een overzicht van de geschiedenis van de kapittelhuizen. Deel V, dat wellicht meer tot de ambtenaren van de gemeente Deventer dan tot historici gericht is, pleit in feite voor goed onderzoek, bouwhistorisch zowel als archeologisch. De slotbeschouwing is misschien meer een samenvatting dan een beschouwing, maar ze is een onmisbare leidraad in de bundel, die zich even moeilijk laat lezen als een sinds 1130 eindeloos verbouwde poort, maar die de geduldige lezer regelmatig evenveel genoegens verschaft als de onderzoekers beleefd zullen hebben aan hun speurtocht waarbij, zoals de restauratie-architect zich herinnert, speculaties over poorten, proosdijen en kapellen elkaar in hoog tempo afwisselden (202).

F. J. Kossmann

1 Wie deze bouwkundige verwickelingen wil volgen kan het best naast dit boek een artikel leggen: D. J. de Vries, J. W. Bloemink, R. H. P. Proos, 'De proosdij in Deventer', *KNOB-Bulletin*, XCI (1992) nr. 5/6, 156 en verder. Met name afbeelding 4b op bladzijde 158 is essentieel, maar ontbreekt in de hier besproken bundel.

A. Morelli, ed., *De grote mythen uit de geschiedenis van België, Vlaanderen en Wallonië* (Berchem: EPO, 1996, 328 blz., ISBN 90 6445 978 9).

De oorspronkelijke Franstalige publicatie (*Les grandes mythes de l'histoire de Belgique, de Flandre et de Wallonie*) uit 1995 kende een groot succes en de Nederlandstalige editie beleefde in het jaar van uitgave 1996 al vier drukken. Een bestseller dus die veel blijken van instemming opriep, maar ook van heftige verontwaardiging en boosheid. Deze laatste emoties waren het gevolg van de kritische wijze waarop de auteurs het nationale verleden hadden benaderd. Er waren nogal wat grote nationale momenten en personen uit het Belgische en gewestelijke verleden ontmythologiseerd.

In tweeëntwintig bijdragen wordt ons een keuze uit de mythen van het nationale en regionale verleden én heden gepresenteerd door vierentwintig specialisten. De overgrote meerderheid van de auteurs heeft een historische opleiding genoten. Enkelen zijn afkomstig uit de sociale of taalwetenschappen. Het merendeel is verbonden aan de Universit  Libre te Brussel, maar medewerkers uit Leuven, Gent en Antwerpen ontbreken niet.

Het negentiende-eeuwse België zocht als iedere andere staat in de negentiende eeuw zijn bestaan een extra legitimiteit te geven door te wijzen op een groots en ver verleden. Voor de Belgen begon de zoektocht naar de wortels van het bestaan bij Caesar, bij de Karolingers, bij Godfried van Bouillon, bij de Spaanse Habsburgers, bij Maria Theresia en meer recent bij Koning Albert I en zijn rol in de Eerste Wereldoorlog. Daarnaast zochten zij die gemeenschappelijke identiteit in gebeurtenissen als de hulp van de 600 Franchimontezzen bij het verzet van de stad Luik tegen Karel de Stoute (1468) en de Gulden Sporenslag van 1302 of bij de constructie van het industriële België als het symbool van vooruitgang en moderniteit. Al deze dierbare herinneringen en beelden worden ontmaskerd als falsificaties, als onjuiste interpretaties van het verleden of op zijn minst als voor meer dan  n uitleg vatbare gebeurtenissen.

Kritische kanttekeningen worden ook geplaatst bij figuren als Jules Destrée, boegbeeld van het Waalse nationalisme, maar ook iemand die zijn socialisme en Waals nationalisme paarde aan een scherp antisemitisme. Ook van Hergé, de striptekenaar van Kuifje, een nationale Belgische figuur, wordt zijn collaboratie uit de Tweede Wereldoorlog niet vergeten.

Interessant is verder dat de bundel zich niet beperkt tot het nationale Belgische verleden, maar ook de mythevorming in de huidige federale staat aan de orde stelt en wel in het bijzonder bij de twee deelgewesten Vlaanderen en Wallonië. Ook de gewesten zijn weer ijverig op zoek naar een legitimering vanuit het verleden. Zij lichten bij voorkeur momenten uit de aanvankelijk gezamenlijk beleden Belgische geschiedenis en eisen die nu exclusief voor zichzelf op. De Franchimontezen passen nu bij de Waalse identiteit en de Guldensporenslag is exclusief Vlaams en de fraaie synthese van H. Pirenne in zijn *Histoire de Belgique* is in duigen gevallen.

Het is overigens merkwaardig dat er geen opstellen gewijd zijn aan het verzet tegen Jozef II (de Brabantse Omwenteling, 1789-1790) en de Boerenkrijg van 1798-1799. Beide gebeurtenissen spelen toch zeker een rol in de nationale Belgische geschiedenis en in de gewestelijke historie.

Op leesbare en qua onderzoek zeer verantwoorde wijze hebben de diverse auteurs de mythen ontmaskerd. De bundel doet wat dat betreft denken aan de tentoonstelling *Het vaderlandsch gevoel* in het Rijksmuseum te Amsterdam in 1978. Daar werd de visualisering van het Nederlandse nationale verleden kritisch bezien en bleek menige fraaie voorstelling historisch gezien onjuist.

Waar echter bij die tentoonstelling en ook in deze bundel geen antwoord op is gegeven — het was ook al de kritiek op de Franstalige uitgave — is in meer algemene zin de behoefte aan mythen, getuige de mythevorming rond de gewesten Vlaanderen, Wallonië en zelfs Brussel dat een eigen vlag et cetera zocht en vond. Waarom zoeken overheden én onderdanen naar symbolen en historische legitimiteit, waarom aanvaardt men bijvoorbeeld de democratische waarden niet als primair uitgangspunt voor een samenleving? Is dat toch — met verwijzing naar Anthony D. Smiths *Nations and nationalism in a global era* (1995) — omdat er een vrij algemene behoefte is aan een soort pseudo-religie voor de in een staat noodzakelijke groepscohesie?

Een antwoord op deze vragen vinden we niet, maar er staat een hoeveelheid interessante en kritisch geformuleerde informatie over de vormgeving van het Belgische, Vlaamse en Waalse nationalisme tegenover.

P. van Hees

A. J. Hendrikman, P. Bange, e. a., ed., *Windesheim 1395-1995. Kloosters, teksten, invloeden. Voordrachten gehouden tijdens het internationale congres '600 jaar Kapittel van Windesheim', 27 mei 1995 te Zwolle* (Middelieuwse studies XII; Nijmegen: Centrum voor middeleeuwse studies, Katholieke universiteit Nijmegen, 1996, viii + 224 blz., ISBN 90 73419 03 4).

Deze bundel bevat de teksten van (alle) lezingen die in mei 1995 werden uitgesproken tijdens een door zo'n 130 deelnemers bezocht congres over Windesheim en de moderne devotie. In een inleidend artikel schetst R. Th. M. van Dijk kort de wijze waarop de historiografie de moderne devotie bedeed heeft — waarbij hij vreemd genoeg constateert dat juist *doordat* 'de studie en het onderzoek naar de moderne devotie vanaf het begin vrijwel uitsluitend in handen is geweest van theologen ... de eigenlijke spiritualiteit ervan onderbelicht is gebleven'. Maar nu eindelijk ook neerlandici en latinisten zich er mee bemoeien, gaat het beter. Wat Van Dijk